

Rada Żydowska

Kategorie: Instytucje

Niem. Judenrat. Nazwa organów przedstawicielskich społeczności żydowskich wyznaczonych przez niemieckie władze okupacyjne. Podstawą do ich powoływania był rozkaz Reinharda Heydricha z 21 września 1939 r. do Einsatzgruppen w sprawie postępowania wobec Żydów. W dokumencie tym nie pojawia się nazwa Rada Żydowska lecz Rada Starszych (niem. Ältestenrat).

Termin „Judenrat” stosowany jest przede wszystkim w stosunku do organów administracji żydowskiej w Generalnym Gubernatorstwie, których działanie precyzowało zarządzenie Hansa Franka w sprawie powołania Rad Żydowskich z 28 listopada 1939 r. Na ziemiach włączonych do Rzeszy, w tym także w Łodzi, formalnie używano nazwy Rada Starszych.

Ciała te odpowiadały za wykonywanie rozkazów władz niemieckich oraz organizację życia społeczności żydowskich w „dzielnicach zamkniętych”.

Zadanie powołania Rady Starszych postawiono przed [Przebiegiem Stworzenia Żydów](#) 13 października 1939 r. Rumkowski rozesłał nominacje do wybranych 31 osób, w których wskazywał:

„Na mocy zarządzenia pana Komisarza miasta Łodzi zostanie W. Pan mianowany członkiem Rady Starszych (Ältestenrat) przy Gminie Wyznaniowej Żydowskiej miasta Łodzi. Przyjęcie mandatu jest obowiązkowe. Pierwsze posiedzenie Rady Starszych, na które uprzejmie W. Pana zapraszam, odbędzie się we wtorek, dnia 17 bm. o godz. 16.30 w lokalu Gminy Wyznaniowej Żydowskiej miasta Łodzi przy ul. Pomorskiej 18”¹.

Rada w składzie: Abram Ajzner, Henryk Akawi, Edward Babiacki, Markus Bender, Juliusz Damm, Samuel Faust, Artur Frankfurt, Pinkus Gerszowski, Włodzimierz Glass, Stefan Glatter, Jakub Gutman, Dawid Lajb Helman, Jakub Hertz, Mieczysław Hertz, Szmul Hochenberg, Ignacy Jaszuński, Jakub Lando, Jakub Leszczyński,

Fiszel Liberman, Leon Mokrski, Chil Majer Pick, Jonas Rozen, Leon Rubin, Jakub Schlosser, Dawid Stahl, Robert Switgal, Dawid Warszawski, Zygmunt Warszawski, Izydor Weinstein, Dawid Windman i Maks Wyszewiański, przetrwała do 9 listopada 1939 r., gdy aresztowano większość jej członków. Zatrzymania uniknęli tylko Faust, Helman i Windman oraz sam Rumkowski. W kolejnych tygodniach większość z aresztowanych została zamordowana w ramach akcji eksterminacji inteligencji, zwolniono zaledwie 9 osób. Rada faktycznie przestała istnieć. Mimo to władze niemieckie poleciły Rumkowskiemu powołanie nowego składu, który uformował się na początku lutego 1940 r. Znaleźli się w nim: Abraham Alter, Lejzer Baum, Stanisław Bęczkowski, [Ber Cz?stochowski](#) , Lewi Edelman, Ludwig Falk, Henryk Hersz Fein, Mosze Jehuda Friedrich, Zygmunt Goldberg, [Dawid Lajb Helman](#), Mendel Krasucki, Józef Lipski, [Grzegorz ?app](#), Edward Reicher, Aron Hersz Szapiro, [Leon Szykier](#), Wolf Ulinower, [Dawid Warszawski](#), Chaim Mordka Winawer i [Mosze Za?ujer](#). Z pierwszego składu pozostały zaledwie dwie osoby – Helman oraz Warszawski.

Formalnie Rada miała charakter doradczy i mogła wpływać na podejmowane decyzje poprzez utworzone w jej ramach komisje. Rumkowski stopniowo pomijał jej członków w procesie decyzyjnym, gdyż władze niemieckie zwracały się bezpośrednio do niego jako osoby odpowiedzialnej za realizację zarządzeń i rozkazów. Przełożony Starszeństwa Żydów zarządzał gettem samodzielnie i jednoosobowo, co spełniało oczekiwania władz okupacyjnych. W nielicznych przypadkach zwracał się do zaufanych współpracowników. Stopniowo grono to zaczęło określać mianem Rady Przybocznej, niem. Beirat. Jej członkowie znaleźli zatrudnienie w rozbudowującej się administracji getta.

Adam Sitarek

Przypisy

1. Dokumenty i materiały do dziejów okupacji niemieckiej w Polsce, t. 3, cz. 1: Getto łódzkie, s. 20.

Źródła

APŁ, 278/1102, k. 108; Die Verfolgung und Ermordung der europäischen Juden durch das nationalsozialistische Deutschland 1933-1945, Band 4: Polen. September 1939-Juli 1941, red. K.P. Friedrich, München: R. Oldenbourg Verlag, 2011, s. 89-90, 154; Dokumenty i materiały do dziejów okupacji niemieckiej w Polsce, t. 3, cz. 1: Getto łódzkie, s. 20; Eksterminacja Żydów na ziemiach polskich w okresie okupacji hitlerowskiej. Zbiór dokumentów, red. T. Berenstein, A. Eisenbach, A. Rutkowski, Warszawa: ŻIH, 1957, s. 73-74; A. Sitarek, Otoczone drutem państwo. Struktura i funkcjonowanie administracji żydowskiej getta łódzkiego, Łódź: IPN, 2015., s. 50-52.

Tagi

prawo okupacyjne

Data aktualizacji: 30-07-2026

Data dodania: 01-10-2025